

Doktorandombudets rapport - verksamhetsåret 2018

ÅSA SAMUELSSON ÖKMENGIL

Medicinska Föreningen i Stockholm

Box 250, 171 77 Stockholm
Nobels väg 10, KI Campus Solna
Alfred Nobels Allé 23, KI Campus Flemingsberg
Tel: 08 – 524 830 79
www.medicinskaforeningen.se

**Medicinska
Föreningen**

Bakgrund – roll och arbetssätt

Medicinska Föreningen (MF) har ett anställt doktorandombud (DO) dit alla som är antagna till utbildning på forskarnivå vid Karolinska Institutet (KI) kan vända sig med diverse problem/allmänna frågor, ej avhängt medlemskap i MF. DO har tystnadsplikt och lyder under sekretess. DO:s huvudsakliga arbetsuppgifter är;

1. Ombud i enskilda doktorandärenden
2. Förebyggande arbete och återkoppling till kårerna och KI
3. Information till doktorander
4. Omvärldsbevakning

DO informerar löpande om sin roll och funktion på den obligatoriska introduktionen för alla nyantagna doktorander (4 gånger per termin), och deltar i ett föreläsningsspass om lika villkor på handledarutbildningen (2 gånger per termin). Ett fokusområde vid passet är att informera om de problem/konflikter som DO har erfarenhet av och hur dessa kan förebyggas/lösas. Dessutom hålls en gruppdiskussion kring tidigare DO-fall. Vidare deltar DO regelbundet på möten med Arbetsmiljönämnden (AMN), Doktorandsektionen (DSA), Studenthälsan och i interna möten på MF. Mellan 2009 och 2018 deltog DO i möten med Styrelsen för forskarutbildning (FUS). Från och med 2019 har detta ersatts med andra samarbetsformer[1].

[1] Samrådsmöten med vice rektor för forskarutbildning och MFs presidium en gång i månaden för att diskutera strategiska frågor; möten med vice rektor för forskarutbildning och central studierektor en gång i månaden för att stämma av enskilda doktorandärenden; handläggarmöten två gånger per termin avseende studentrelaterade frågor på alla nivåer; samt, vid behov, tematiska diskussioner i anslutning till möten med kommittén för forskarutbildning.

Utöver ovanstående möten har DO regelbunden kontakt med anställda på KI. Framförallt rör det sig om kontakter med studierektorer, prefekter och administratörer på respektive institution, men även kontakter med den centrala förvaltningen. Det sistnämnda rör särskilt samarbete med de två centrala studierektorerna för forskarutbildning; Ingeborg Van Der Ploeg och Robert Harris[2].

Rapportering till Kommittén för utbildning på forskarnivå

DO inkommer årligen med en rapportering av sin aktivitet till kommittén för utbildning på forskarnivå (KFU)[3]. Rapporteringen summerar det gångna årets ärenden i antal, uppdelat på institution, kön och utländsk härkomst. De senare är nytt för årets rapport. Vidare redovisas de vanligaste förekommande teman av problem som doktorander vänder sig om till DO. Övriga iakttagelser och rekommendationer angående doktoranders situation på KI sammanfattas också.

[2] I samband med att Robert Harris 2019 gick på som vicerektor för forskarutbildning avgick han som central studierektor och lokal studierektor för CNS.

[3] Före 2019 var det istället Styrelsen för forskarutbildning (FUS) som mottog rapporten.

Ärendehantering

Ärenden som inkommer till DO är av olika karaktär, även om vissa teman återkommer. De kan tidsmässigt variera från några veckor till hela år, och varierar i arbetsbelastning beroende på att kontakten kan vara intensivare i vissa skeenden. Det är också beroende på vilket stöd doktoranden vill ha av DO, bli lyssnad på och/eller stöd med att aktivt driva frågan. Definitionen av ett ärende är: "kontakter med DO initierade av en doktorand som inte varit begränsade till enklare svar på frågor, hänvisning till annan befattningshavare/funktion inom KI eller hjälp vid problem som inte kunnat lösas med rådgivning i mindre omfattning". Denna definition medger dock inte en tydlig distinktion mellan ett enklare ärende som kan lösas med en smärre informationsinsats jämfört ett längre och mer resurskrävande ärende.

Sammanställning av DO:s ärenden 2018

Årets rapport är en sammanställning av de ärenden som DO har arbetat med under verksamhetsåret 2018. För 2018 års del rör det sig om totalt 44[4] ärenden, varav 33 var nya ärenden och ytterligare 11 ärenden var kvar sedan tidigare år (10 från 2017 och 1 från 2016). Majoriteten av doktoranderna som kontaktade DO var kvinnor (75%) (se Tabell 1), respektive hade utländsk härkomst[5] (63%).

[4] Av dessa ärenden avslutades totalt 34 (77%) under 2018.

[5] Definitionen på utländsk härkomst är "kommunicerar på engelska".

Utöver de som definieras som ett ärende har det via E-post och telefonsamtal inkommit i snitt cirka 5 kontakter per vecka. Det kan handla om rådgivning gällande lokala regler för forskarutbildning, anställningsavtal, stipendier, semester och tjänsteledighet/studieuppehåll för allmän tjänstgöring (AT) för läkare med mera.

Tabell 1

Antal ärenden, respektive andel kvinnor och män, 2014-2018

År	2014	2015	2016[6]	2017	2018
Antal ärenden (n)	63	64	28	27	44[7]
Andel kvinnor (%)	60	64	82	63	75
Andel män (%)	40	36	18	37	25

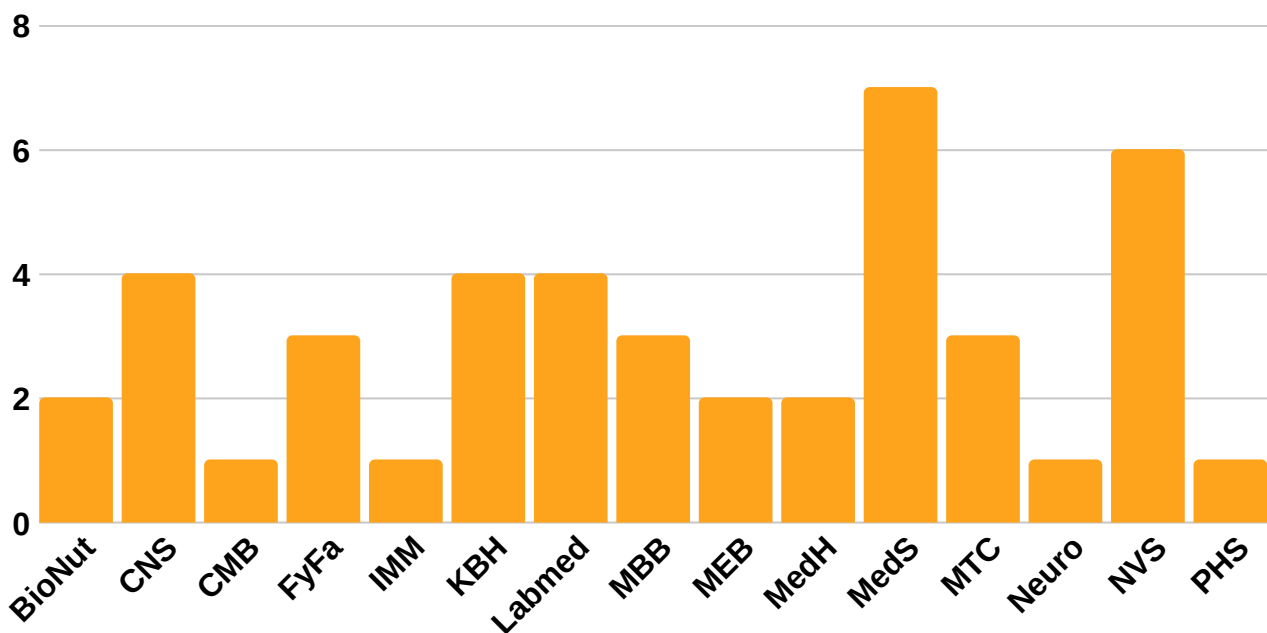
Om man ska se till hur ärendena fördelades per institution så är det i år 15 av 23 institutioner som har haft ärenden. Som framgår av Diagram 1 är det framförallt de större institutionerna, som MedS och NVS, som sticker ut i statistiken. Är man intresserad finns även denna statistik uppdelad på kön samt härkomst i appendixet till denna rapport.

[6] Enligt MF har det vid nyanställning av DO 2016 förekommit en svacka i antal ärenden. Det kan bero på att tidigare DO (2012 - mitten av 2016) definierade ett ärende på annat sätt. Det bör också tilläggas att stipendiefinansierade post docs inte representeras i statistiken efter mitten av 2016.

[7] Innefattar de ärenden som DO har arbetet med, men inte nödvändigtvis har avslutat, under 2018.

Diagram 1

Antal ärenden per institution 2018[8]

Väljer man dock att presentera antal ärenden i förhållande till hur många doktorander en institution har så ser mönstret lite annorlunda ut (se Tabell 2).

DO kan inte avgöra huruvida antalet inkomna ärenden från respektive institution speglar övergripande problem. Det DO dock kan konstatera är att då en doktorand från en grupp väljer att försöka lösa sin situation så är de ofta inte ensamma i forskargruppen om att uppleva svårigheter.

[8] Ett av ärendena från FyFa hör egentligen till LIME då det var kopplat till en kurs doktoranden tog där.

Tabell 2

Antal ärenden procentuellt till antal forskarstuderande per institution 2018

Institution	Antal ärenden	Antal aktiva doktorander ^[9]	Andel ärenden/ antal forskarstuderande(%)
BioNut	2	50	4,0
CNS	4	232	1,7
CMB	1	52	1,9
FyFa	3	108	2,8
IMM	1	63	1,6
KBH	4	140	1,6
Labmed	4	110	3,6
MBB	3	90	3,3
MEB	2	76	2,6
MedH	2	117	1,7
MedS	7	210	3,3
MTC	3	77	3,9
Neuro	1	58	1,7
NVS	6	178	3,3
PHS	1	84	1,2

[9] Källa: Statistiken kommer från respektive institutions forskarutbildningsadministratör.

Typ av ärenden

Även om majoriteten av de hanterade ärendena ofta berör mer än ett dilemma/problem finns det några generellt återkommande problem. Det i särklass vanligaste problemet är, liksom föregående år, någon form av konflikt/problem med huvudhandledaren. Knappt hälften (20 av 44) av ärendena handlar främst om detta. I ytterligare några av fallen är det istället en bihandledare som utgör problemet. Under nästa rubrik kommer mer redogörelser för vilken typ av problem det kan röra sig om.

Av de ärenden som gäller huvudhandledarproblematik under 2018 ledde 7 till antingen tillfälligt eller permanent avslut av forskarutbildningen (t.ex. studieadministrativ avbrott, går på AT eller föräldraledighet), eller byte av handledaren ifråga. Ytterligare några har disputerat. Resterande är fortsatt aktiva i forskarutbildningen. Andra vanligt förekommande teman av problematik är;

- Organisatoriska problem, t.ex. "toxisk" grupp, olämplig studierektor/avdelningschef etc (8)
- Finansiering (8)
- Vetenskaplig oredlighet/etik (6)
- Disciplinära ärenden (2)

Viktigt att komma ihåg i sammanhanget att ett och samma ärende kan ha inslag av flera av dessa, och andra, problem.

Generella iakttagelser och rekommendationer

Som redan har konstaterats på föregående sida är handledning (person och/eller processen) ett vanligt förekommande problem bland de ärenden som DO hanterar. Nedan listas exempel på vad det exakt kan röra sig om. Vissa av punkterna är sådana som även fanns med i föregående års rapportering.

- Bristande ledarskap i form av obefintlig styrning och uppföljning av projektet i förhållande till tidsaspekten på fyra år. Detta gäller särskilt (huvud)handledare som även är verksamma kliniskt.
- Beteenden som kränkande särbehandling, t.ex. härskartekniker, vilket påverkat doktoranden så negativt att det lett till psykisk ohälsa och sjukskrivning.
- För hög arbetsbelastning, och dåligt uttalade förväntningar på prestation.

Många gånger försöker doktoranden påtala problematiken, men får då sällan gehör av handledaren och/eller institutionen. Inte sällan är det även så att bihandledaren är frånvarande. Kanske behöver dennes roll förtydligas i förhållande till huvudhandledarens? Ibland känns det som om bihandledare bara finns inskriven i den individuella studieplanen för att sedan i praktiken inte bidra med särskilt mycket.

DO instämmer med föregående års DO-rapport att det på KI saknas formella rutiner på central nivå för hur ett handledarbyte kan gå till. Som det är just nu varierar det från institution till institution hur förloppet ser ut. Det DO ser som ett problem med det är att det i vissa fall kan bli onödigt utdragna processer som i slutändan varken gynnar den enskilda doktoranden eller institutionen i fråga. Det ska inte behöva vara så att det är godtyckligt om individen befinner sig på en institution som har bra inarbetade rutiner för detta. Därför är DOs rekommendation till KI att ta fram rutiner för hur detta kan gå till rent praktiskt på central nivå. Rutinerna bör innehålla beskrivningar av karaktären ”vem”, ”vad” och ”när”.

Ett annat område där det vore önskvärt att KI satte ner foten är det rörande hur länge en doktorand i praktiken får vara aktiv i forskarutbildning med bibehållen finansiering, företrädesvis lön. Högskoleförordningen är väldigt tydlig med att man kan vara anställd som doktorand i max fyra år, givet att man bedriver heltidsstudier. Undantag kan beviljas för de som har varit lediga pga. sjukdom, föräldraledighet, studentfackligt/fackligt engagemang samt militärtjänst (HF, Kap 5, 7§). DO möter dock regelbundet doktorander som har varit aktiva i mer än fyra år utan att kunna oberoende ovanstående skäl till förlängning. Vissa av dem så länge som sex år, och då har de nyligen gjort halvtidskontroll. DO anser att KI generellt föregår med gott exempel med hur de tillämpar lönesättning för doktorander. Detsamma borde då även gälla hur länge man som doktorand får bli finansierad och ha handledarresurser från KI. Till syvene och sist blir den det en fråga om såväl kvalitet som personlig rättvisa. Undantag bör dock gälla de fall där det är uppenbart att doktoranden har fått bristande handledning. I de fallen bör det istället medges förlängning av utbildningstid. DO känner till fall från andra lärosäten där så har skett.

En sista övergripande fråga som DO vill ta upp handlar om hur KI kan bli bättre på att informera doktorander om vem som har det faktiska arbetsgivaransvaret för dem. Många utgår blint från att det är huvudhandledaren som har det. Men det stämmer ju inte (bortsett från de fall där huvudhandledaren även är avdelningschef eller motsvarande), utan frågor som exempelvis arbetsmiljö/ finansiering etc. ligger i linjens (dvs prefektens) ansvar. DO tror att en större kunskap bland doktorander och deras handledare om prefektens roll och ansvar skulle kunna vara till stor hjälp i många av de ärendena som DO hanterar.

Appendix

Diagram 1a

Antal ärenden per institution uppdelat på kön 2018

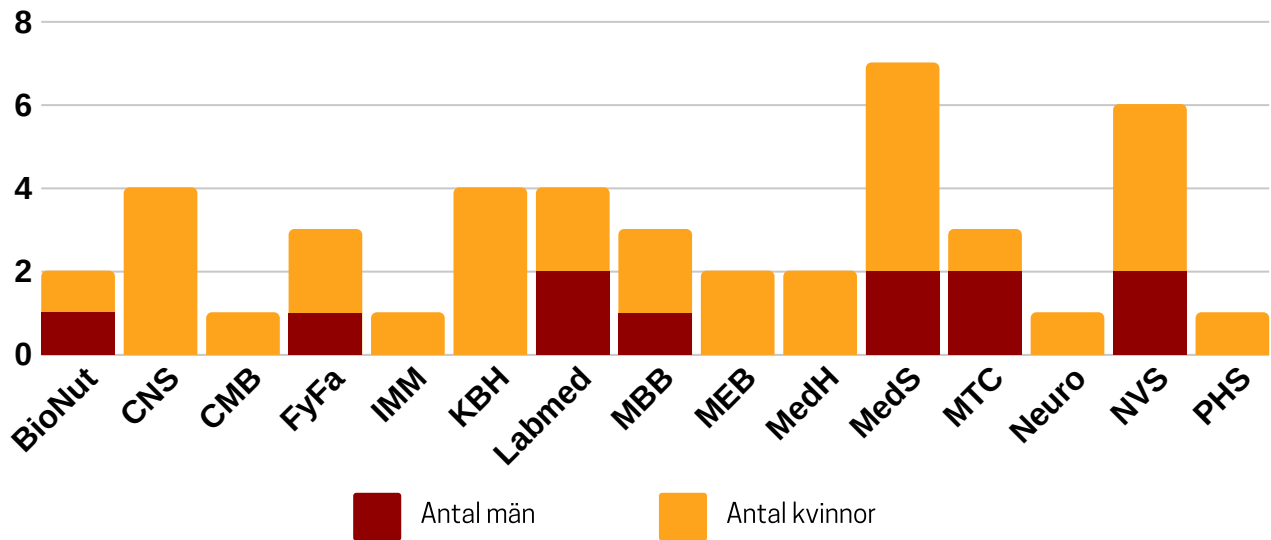

Diagram 1b

Antal ärenden per institution uppdelat på härkomst 2018

